

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KOZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél lven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

PONTOS ÉS
LEGJOBB

Ó R Á K

5 évi jótállás mellett! 5

= Egyházi szentedények =

urvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák
medenczék és borkancsók ■ ■ ■

arany és ezüst ékszerek

evőeszközök, chinaezüst-disztárgyak

részletfizetésre is!

Javításokat és vidéki megrende-
lésekre különös gondot fordítok!

Pontos
kiszolgálás ;
jutányos
árak !

Arjegyzék 2000 képpel ingyen és bérmentve

POLGÁR KÁLMÁN

műórási és ékszerész BUDAPESTEN VII. Erzsébet-körut 29 sz

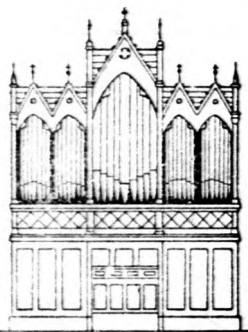
Az ev. ref. egyházak szállítója,

Rieger Ottó

villamos gépekkel berendezett és a kir. udvar orgonagyára. **Hazánk legnagyobb orgonájának a király orgonájának** (koronázási templom) alkotója.

Budapest, VII. Garay-u. 48.

császári- és királyi udvari szállító.

A bécsi, párisi, pécsi stb. kiállításon kitüntetve. Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomású csőrendszerű (pneumatikus) tartós nemes hangu orgonákat szállít 37 év óta 1600 orgonát szállított, közte a

„Király orgonáját“

amely mű ezidő szerint **Hazánk legnagyobb orgonája**. 16 változatu villanyerőre berendezve. Orgona javításokat és hangolásokat a legmérsékeltébb árban teljesít.

Orgona jókarban tartását elvállalja. Katalógussal, tervezetekkel és rajzokkal kívánatra díjmentesen szolgál.

Rieger orgonagyárai 36 évi fennállás óta 1500 orgonát szállítottak.

Az összes iskolákban használt tankönyvek-, író-, és rajzszerek

kaphatók:

Hegedüs és Sándor

iskolai könyv- és papirkerekedésében

DEBRECEN.

Nagy képes árjegyzéket kívánatra ingyen és bérmentve küldünk.

Nem kell többé

10000 frtos régi hegedü

REMÉNYI MIHÁLY

mű-hegedü készítő

a magy. kir. zeneakadémia házi hangszerésze legujabb találmánya a „Hangfokozó gerenda“ annak bármely hegedübe, vagy gordonkába illesztése után az sokkal jobb nemesebb és erősebb hangot kap.

Kezesség minden egyes hangszerért,

Reményi sajátkészítményü új hegedüi pótolják a drága mesterhegedüket, miután a legnagyobb hangversenyteremben megfelelnek bizonyítékul annak hogy **GEYER STEFI** a legnagyobb hegedüművész a Vigadó nagytermében egy **Reményi-féle új hegedün** sikerrel hangversenyezett.

Hegedü tisztítási és javítási műterem

BUDAPEST, KIRÁLY-U. 38. SZÁM.

Zenekarok felszerelése a legmérekeltebb árakon.

Költségvetés díjtalan.

Ne vegyen semmiféle hangszert, míg Reményi legujabb árjegyzékét el nem olvasta.

Nagy raktr uz összes és húrokban. — Régi hangszerek vétele és becserezése. — Ezen lapra hivatkozva minden hangszerről külön-külön rjegyzék küldetik.

Orgona - Harmoniumok.

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányu amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes huros-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda

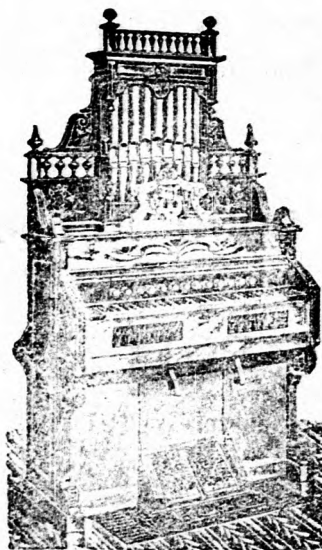
mely által bármely hegedü, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedübe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányu (Rákóczi) Tárogató; általános elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszeréről külön, kívánatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők.

Megjelen betenként egyszer szombaton, másfél leen.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
E g y e s z á m á r a 30 f i l l é r.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Pro aris et focis.

Adomány a m.-szigeti ref. főgimnáziumi internátus javára.

A m.-szigeti ref. főgimnáziumi internátus ujjaépítésére országos gyűjtés van folyamatban. Az annyiszor igénybe vett magyar kálvinista hitbuzgóság és áldozatkészség fillérjeiből hisszük sikerülni fog felépíteni a magyarság ez északkeleti végvárában, a főgimnáziummal kapcsolatos magyar kálvinista Otthont, melyben a tanuló gyermekek az igaz vallásosság és hazaszeretet magasabb eszméit szívják magukba és terjesztik a nemzetiségi vidéken. Gyűlnek a fillérek, melyekhez az iskola gondnoka, György Endre, 10000 koronás alapítványával járult. A példa nagy erővel bír s az egyház és iskola iránti hálának, ragaszkodásnak nem egy jelével találkozunk, Álljon itt e levél, melyet Márk Endre, a tiszántuli ref. egyházkerület és a debreceni ref. kollégium ügyésze 1000 koronás adományának bejelentésével György Endréhez, a m.-szigeti iskola gondnokához intézett.

Debrecen, 1909. szept. 14.

Kegyelmes Uram!

A „Debreceni Protestáns Lap“ f. évi 37-ik számában közölt nagybecsű sorai mély hatással vannak reám. Bárcsak bővülkedném az anyagiakban, bizonyosan nem lennék fukar a „komoly szavak“ kellő méltatására. Sok munkával keresem én is a kenyeremet. Mint egykori konviktuson növekedett szegény deák, tudom mivel tartozom nemcsak egyeseknek, de egyházzam kebelében nagy küzdelemmel élő azon ref. iskoláknak, amelyeknek belső viszonyait valamennyire ismerem.

A m.-szigeti ref. internátus céljaira tölem telhető módon megigérem, hogyha munkaképes leszek, öt éven át, évenként kétszáz koronát az internátus felügyelőségéhez, vagy ahova rendelni méltóztatik pontosan elküldeni törekszem. Az első évi részletet mellékelve azzal küldöm kegyelmes uramhoz, hogy a kis embernek jószívűből eredő adományát elfogadni és kellő helyére juttatni kegyeskedjék.

Adja az ég, hogy kegyelmes uramnak komoly szavai minden helyen olyan sikert érjenek, amilyet kiki megbír.

Kiváló tisztelettel vagyok

Kész szolgálja

Márk Endre.

A szives adományért György Endre gondnok már kifejezte köszönetét. A m.-szigeti főiskola ez uton mond köszönetet a nemes adakozónak nemeslelkű adományáért. Vajha a levélben hivatkozott „komoly szavak“, vajha az adományozó nemes szívének felbuzdulása visszhangra találna sokak szívében!

M.-Sziget, 1909. október 14.

Telegdy Bertalan
az internátus felügyelő tanára.

Iskolai reformok.

II.

Iskoláink teljes és korszerű megszervezéséről lévén szó, egyenesen fel kell vetni a kérdést: akarunk-e és tudunk-e — a fejlődési folyamat biztatásával — megélni?

És e kérdés tisztázásánál nem elég csupán az érzelmi motívumokra tekinteni és a hagyományos ragaszkodás érzetét szóban kifejezésre juttatni, sőt ezek itt ma csak másodrendű támogató ok gyanánt szerepelnek, hanem mindegyiknek a gyakorlati élet követelményei szerint anyagi alapot, számszerű biztosítékot szükséges teremteni annak feltüntetésére, hogy valóban akarjuk is, tudjuk is megtartani iskoláinkat.

Anyagi megszervezés nélkül ne is beszéljünk a belső iskolai élet reformálásáról.

Nagy, elhatározó lépést kell tennünk. Óriási áldozatokra szánjuk el magunkat, mert milliókról van szó, ha iskoláink életét és fejlődését az egész vonalon biztosítani kívánjuk.

A máról-holnapra való tengődés nem élet. nem biztosíték a jövőre nézve, és egy, századokon keresztül kipróbált s dicsőségesen vezetett intézmény a rohanó korszellem követelményei előtt nem huzódhatik meg a maga régi sáncai-

nak avatag pontjai között, hanem számot vetve a szociális társadalmi élet szükségleteivel, saját individuális sulyának és hasznossági értékének bizonyágaival oda kell állania arra a munka és küzdő tere, hol a megváltozott világnézet a versenytársak csatasorába követeli tőle a próba megállását.

Mig az egyszerű patriárhális világ megelégedett a régi berendezkedéssel és büszke önérettel mutatott e téren a mi vezető szerepünkre s mutatható is, mert az életigények teljes kielégítést nyertek a mi iskoláztatási rendszerünkben: addig nyugodtan várhattuk a további intézkedések halogatását, hiszen nem igen kívánt velünk versenyre kelni senki sem.

De a mikor körülöttünk új világ támadt és a népelet hova-tovább fokozottabb követelésekkel került szembe velünk, sarkalt folytonosan, hogy előre-előre; akkor már a régi dicsőség babérait hasztalan mutogatjuk, mert ma nem azt kérdezik: mi, vagy ki volt az őszöd, hanem hogy mit használsz, mennyit érsz tenmagad? s úgy kell berendezni egész életünket, hogy az új alakulások is talpon és teljes haszonra berendezett, sőt külsőleg is megnyerő állapotban találjanak minket.

Az már teljesen közömbös a korszellem követelése előtt, hogy kulturális intézményeinket is a művelődés áramlatában luxuriosus mód-

TÁRCA.

A zsoltárok könyvéből.

(Dr. Tóth Lajos.)

A zsoltárok könyve legköltőibb s talán ezért legkedvesebb és legvonzóbb része az egész szentírásnak. És e költői könyvben benne van az ó szövetségnek, — sőt nem nagyon tulozunk, ha azt mondjuk — az újszövetségnek is egész theológiája. Az ószövetség választott népének amit hinnie és megtartania kellett, ami nagyszerű és fenséges volt multjában, ami reménye volt, hittel táplált reménye a messiási jövendőt illetőleg, az itt mind le van téve, meg van örököltve a költészet, a dal szívet megragadó erejével. Az igazi, gyermekien egyszerű hittel telt szív miként örül, miként kesereg, hogyan szenved, hogy hódol isten előtt, miként érez embertársai iránt, az is mind kifejezésre jut e dalokban. Két ihlet alkotta a zsoltárokat: egyik a költői, a másik ennél magasabb, az igazi, isteni hitnek, magának Istennek szent ihlete.

Az előbbi ihlet adja a zsoltároknak az egyéni, lyrai vonást, a szívből jövő és szívhezszóló közvetlenséget, a második pedig az érzelmeknek szokatlan hevét és mélységét s egyuttal megadja nekik azt az általános

emberi vonást, melynélfogva minden kor embere, minden népfaj gyermeke együtt tud velük érezni és lelkesedni, sőt átalakító, nemesítő hatásuk elül sem képes kitérni. Széles körű használatnak is örvendtek a zsoltárok keletkezésük napjától máig, s e használat mindenkor megtermette gyümölcsét.

Emlékezzünk-e, mikor tartotta meg a zsidó legjobban Mózes törvényét? Oh, nem a törvény megadása után közvetlenül — tanúság rá az arany borju — nem a pusztában való bolyongás idején, sőt nem is Józsué és a bírák háborus, zavaros idején. E háborus idők csaknem a feledés leplét boríták a nagy törvényhozó rendeleteire, mint a szentírásban olvasható példák mutatják. A törvény, a szövetség fénykora Dávid és Salamon ideje. Az elfeledett mózesi törvény akkor jó közelebb a nép szívéhez, rendeleteiben lelket akkor talál a nép, mikor előbb bujdosva, majd koronázva megpendíti Dávid a hárfát, megzendíti zsoltárait s utánna egész serege jön a zsoltárköltő és dalos lévitáknak, mi aztán a bölcs Salamonnak is ihletet ad. Hogy Dávid és Salamon fénykorában a fény mellett lelki élet is volt, virágzott a hitélet Mózes törvénye szellemében, ez a zsoltárok nagyszerű hatása volt.

Mikor aztán eljött a fogság szomorú ideje, a zsoltároknak lelte a nép reményét és vigaszt. Megtetszetek ezek a pogányoknak is; ők maguk kéri a zsidókat: énekeljete nekünk dalt Sion dalaiból! És a zsidók ezek említésére rajongó vágy szállja meg hazája, az elpusztult szent város és a szövetség temploma Istene

dal engedték át a rohanó időnek és különösen külsőleg nagy igényekkel lép fel mindenütt velünk szemben az oktatás és nevelés berendezése.

Nincs kitérés. Még ezzel is elkell számolnunk, sőt bizonyos pontig helyén valónak találhatjuk ezt az iskolai intézmény köztisztessége és megbecsülése szempontjából is.

Reánk nézve csak azért aggályos, mert szegénységünk miatt annál nehezebben tehetünk eleget a közkiváncsolomnak, minél nagyobb igénynyel lép fel az ellenünk.

Ezek előre bocsátása után bizonyossá válik előttünk a dolog, hogy teljes anyagi megszerzés nélkül nem is gondolhatunk iskoláink megtartására, míg e szervezéssel mindenkorra biztosíthatjuk azokat.

Én magam nem vagyok képes arra, hogy az anyagi megszervezésnek forrásait egyenként határozottan megjelöljem. Egy ízben már rámutattam némelyekre, most csak bizonyos intézkedések sürgős megtételére hívhatom fel a figyelmet és bizom abban, hogy az egyetemes egyház vezetőségének bölcsesége megtalálандja azokat a mentő deszkaszálakat, melyek a mai süppedékes talajon átvezetnek bennünket a szilárd parthoz s megóvnak a végleges elsüllyedéstől.

Mindenek előtt tanítóink fizetését kell teljesen egyenlővé tenni az állami tanítók fizeté-

sével. Ennek elérése szempontjából nemcsak a törzsfizetések egyenlő alapon való kiszolgáltatását követeljük, hanem a fizetéspótlékoknak mindazon nemeit, melyek a nyugdíjalap számításánál a nyugdíj-illetmény számszerű megállapításához hozzájárulnak.

A fizetés egyenlősítése mellett erkölcsi elégtételt is követelünk itt magunknak, midőn az 1907. XXVII. t.-c. azon sérelmes rendelkezését, mely „felekezeti“ jelleg kifejezésével a mi szinmagyar tanítóinkat is egy osztályba sorozza a hazafiatlan és sok esetben nemzetáruló nemzetiségi tanítókkal, feltétlenül megszüntetni óhajtjuk s a mi erkölcsi lebecsültetésünk szégyenparagrafusának törlését követeljük.

Ez a paragrafus oda módosíttassék, hogy: minden teljesen magyar tannyelvű iskola tanítójának fizetése, kor- és személy pótléka stb. a hasonló fokon működő állami tanító fizetését és pótlékát szabályozó törvény rendelkezései szerint szolgáltatassák ki és addig is, míg e törvény módosítása megtörténhetnék, rendeletileg intézkedjék a magas kormány a fizetés és pótlék ily módon való kiszolgáltatására.

Nem szorul okokkal való támogatásra, hogy ez a fizetésrendezés egyházunknak első rendű érdeke, mert hiszen az iskola belső életének minősége első sorban a tanítók kenyérkérdésének

után. Uj zsoltárok fakadnak lelkéből, melyek felemelik, tetterőre készítetik a lesújtott és megbűnhődött nemzedék gyermekeit. E tetterőből kél ki a hazatérés után romjaiból a második Jeruzsálem második templomával. Ne beszéljen többet senki e megtisztult nép előtt bálványozásról, mit a fogság előtt még cselekedtek atyáik a királyok idején. Szir és görög befolyás és művelődés címén újra kísért ugyan a pogányság ördöge, csábitása mellett még a kényszerítő erőszaktól sem riad vissza. A hazafias és vallásos zsidó visszahatás azonban zászlót bont, melyen jelszöként ott tündököl Mózes zsoltárából e négy szó: *mi kámóká báelim Jahve* — ki olyan a hatalmasok közt mint Te Isten? És a kegyeletes hagyomány úgy mondja, hogy e zsoltárnak most említett négy szava kezdőbetűje adta zászlóra írva a *makkabi* szót, a makkabeusok elnevezését, kiknek kora a zsidó szabadság harcnak hősokeket teremtő kora volt.

Eljött azután az idő, mikor az ószövetség beteljesedett. Ennek kijelentésére a XXII. zsoltár kezdő szavai tolnak a keresztea függő Krisztus ajkára. Péter apostol a zsoltárok könyvéből szónokol és bizonyít nonsokára Krisztus messiási volta mellett. Az első keresztyény hitközségek alakulásával Pál apostol a zsoltárok zengését ajánlja a hiveknek. És azóta amerre Krisztus nevének ismeretét elvitte az egyház, oda magával vitte a zsoltárok könyvét is. A legrégebb szertartásos könyvek mind tanuságot tesznek a zsoltárok állandó használatáról. Mikor a nép résztvesz a kenyértörésnek újszövetségi emlékeztető áldozatán, hymnust énekel ugyan

ujabb származásu hymnust Krisztusnak, a megváltó Istennek dicsőítésére, de a szertartásból oroszán rész a zsoltárok zengésének jut. Miből áll a zsolozsma, mit a szent hajdan idején a hívő nép mindennap együtt zengett papjával az előirt órákban hűen beteljesítve a zsoltár szavát: napjában hétszer mondtam neked dicséretet? Legfőképen a zsoltárokból.

Eljött aztán a XVI. század elején a reformáció. A zsoltárok hűségesen fordítás és magyarázat tárgyát képezték, hadd érte; hadd használja a nép a maga nyelvén. Az új isteniszteletnek középpontját az igehirdetés képezte és képezi ma is, de e köré a zsoltárok zengése csoportosul. Ha örömműnnp van, ha gyász ér, ha más látogatás környékez, ha itt a bűnbánat ideje, a zsoltárokból mindenre található alkalmi vers, mindig oda fordul, onnan táplálja szívet-lelkét a hívő.

Évezredek választanak ma el bennünket a zsoltárok keletkezési korától, más nép gyermeke vagyunk, gondolkodásunk nem az, mint a hajdani zsidóé, az ószövetséget elmultnak hirdetjük, melynek helyébe új lépett; az ujnak hajdan egységes egyháza ellenséges felekezetre szakadt, de a zsoltárok könyve azért megvan, nem holt gyűjtemény, nem régészeti vagy irodalomtörténeti emlék ma sem, hanem folytonos, eleven használatban van; költői és isteni ihlete ma is él s mi különbség nélkül hozzájárulunk ihletet és lelkiéletet méríteni.

(Folyt. köv.)

megoldásától függ. Ebben határozódik az iskola versenyképessége és biztos fejlődése.

Külömben is így leendő valósággá, mit az egyh. törvény VI. cikk 34. §-ában deklarativ módon kifejezésre juttat; hogy t. i. „Ez a fizetés (a reform. tan. fizetése) nem lehet kevesebb, mint a hasonló fokon működő állami tanítóké.”

Az anyagi erők forrásait mindenütt szorgosan fel kell kutatni, iskolai terhünkkel számot vetni, mert a tanítók fizetése csak egy, és pedig oly része a tehernek, melynek nagyját a törvény szerint, vagy épen az 1848. XX. t.-cikk némi-nemü végrehajtásának kikötésével az állam nyakába háríthatjuk. Más, nagy terhek is összefüggenek az iskolák megtartásának kérdésével.

Számolnunk kell végre egész egyházunk anyagi tehetségével s e célból az egyetemes egyház, tehát az egyházkerületek együttesen küldjenek ki egy „iskolaügyi bizottságot“, mely bizottság — lehető sürgősen — komolyan és számszerűleg állapítsa meg, hogy mi és mennyi az egyetemes egyház évi népiskolai szükséglete? milyen módon és mennyiben nyer ez a szükséglet fedezetet? és van-e tehetségünk a teher elbírásához s ezek felett népiskoláink fejlesztéséhez?

Nyujtson ez a bizottság teljesen tiszta képet a helyzetről s nyílt egyenességgel tárja fel, ha vajjon nem hasztalanul áldozunk-e és vajjon megéri-e az eredmény a hozott áldozatot?

Az iskolákra fordított milliók behozzák-e a teljes hasznót s az egyházi élet más oldalu szervezése és életérdeke nem sanyal-e meg e milliókat s nem szenved-e óriási hátrányt ezek miatt?

Nagy kérdések ezek, melyekre sürgősen feleletet kell nyernünk s e felelet igazsága, leplezetlen őszintesége után következnek egyéb teendőink.

Higyük és reméljük, hogy a felelet minden tekintetben megnyugtató leendő.

Sinka Lajos.

Momento.

Két egyházkerületünk, a tiszáninneri és dunántuli, a közelebbi napokban tartott közgyűlésükön nagyjelentőségű határozatot hozott theologiai akadémiáink ügyében. Az egyetemes konventtel fölterjesztést akarnak intézni a közoktatásügyi kormányhoz, hogy *theologiai tanárainkat is állami fizetésekiegészítésben részesítse*; sőt a pápai határozat meg is állapítja, hogy ezen a címen

minden egyházkerület részére 10,000 koronát kérjen a közokt. kormánytól.

Eddigélé theologiai akadémiánk érdekében csak azért zörgettünk a kormány ajtaján, hogy theologiai tanárainkat is vegye föl az országos tanári nyugdíjintézetbe. S amint erre némi kilátást nyertünk, mindjárt megjön az étvágyunk s nagyobb igényekkel állunk elő. És teszi ezt legelőször a tiszáninneri egyházkerület, mely eddigelé még a törvényes biztosítékokon nyugvó középiskolai államsegély elfogadásától is idegenkedett. E minden előzmény nélkül létrejött egyházkerületi határozatok valóban meglepőek volnának, ha beavatottaink előtt köztudomásu nem volna az a kormánykörökből kiszivárgott hír, hogy csak zörgetnünk kell és megadatik. A közokt. kormány — mint a sárospataki közgyűlésen hirdetik — kész theologiai tanárainkat is állami fizetésekiegészítésben részesíteni épenugy, mint a hitfelekezetek által fentartott más jellegű tanintézetek tanárait s e célból hajlandó öt theol. akadémiánk részére 50,000 korona évissegélyt nyújtani. Honnan van a kormánynak e hozzánk való nagy jóakarata? Bizony nem a nagy liberalismus hajtja, nem is a mi theol. akadémiáinkat kívánja vele felszűlni, messzebb menő céljai vannak. *A tiz protestáns theologiai akadémia segélyének örve alatt 32 római és görög kath. hit-tani főiskola vár ez újabb dotatiora.*

Tény, hogy a felekezeti oktatásügy anyagi támogatására és erősítésére idáig egy közokt. miniszterünk sem tett annyit, mint Apponyi gróf rövid minisztersége alatt. *Ez az ő saját tanügyi politikája, mely az állami közoktatás elvének háttérbe szorítása mellett a felekezeti iskolát igyekszik erősíteni.* De hát ennek, mint tanügyi politikának, helyessége vitatható lévén, ezuttal nem kívánok hozzászólni, bár meggyőződésem, hogy igaz magyar nemzeti tanügyi politikát csak az állami közoktatás erősítésével lehet folytatni. A mi sérelmünk ott kezdődik, midőn a közokt. miniszter ur a felekezeti iskola támogatását a történelmi kifejlődésre való minden tekintet nélkül intézi s midőn egy fillért juttat a prot. iskoláknak, ugyanakkor az egyenlő elbánás címén sokkal többet nyújt a katolikus tanintézeteknek, mintha ez iskolák legnagyobb részökben nem is állami eredetű vagyomból keletkeztek volna és állanának fenn mai napig is. Így tehát a közokt. kormány, a prot. egyházak törekvéseit ürügyül használva, *a kath. iskolákat másodszor is állami vagyomból igyekszik újraalapítani.* S míg a prot. iskoláknak fizetésekiegészítés címén nyújtott segélyek rendszeren személyre szólnak és az egyházi hatóságoktól függetlenül szolgáltatják ki, addig a kath. is-

koláknak emez újabb állami dotációi kivételes rendszabályokkal magukra a szerzetesrendekre és iskolafentartó testületekre vannak az állampénztárból kiutalva s így a hivatalos egyház erősítésére szolgálnak. És mi protestánsok alig vesszünk tudomást róla, hogy minden lépésünkkel melyet az 1848. évi XX. t. c. végrehajtásában az iskolaügy terén nagy erőfeszítéssel elérünk, a jelenlegi közoktatásügyi politika mellett jobban erősítjük a kath. egyházat, mint magunkat.

Hogy pedig ez állítások nem a felekezeti elfogultság nyilatkozatai, kitűnik az Apponyi-kormány eddigi tényeiből. A prot. és községi középiskolai tanárság fizetésének állami kiegészítése a Wlassics és Berzeviczy minisztersége alatt gondosan elő volt készítve s érett gyümölcsként hullott Apponyi kezébe. De ekkor mindjárt olyan fordulatot vett, amiről eddig az előkészítés hosszú folyamán soha szó sem volt, kiterjesztett a szerzetesrendi s a többi kath. középiskolákra is. Majd következett a tanító- és tanítónőképző intézetek tanárainak fizetésekiegészítése. S míg egyetemes konventünk többszörös feliratok útján igyekezett a segély igénybevétele elől az autonómikus sérelmeket elhárítani, addig a 14 prot. ilyenmü intézet mellett 41 római és görög kath. tanító- és tanítónőképző intézet — köztük számos apácázárdai iskola — erősödött meg az ujkeletü állami segéllyel.

Ki kételkedhetnék ezután, hogy a *theológiák állami segélyével is a kath. papnöveldek felesége lebeg a miniszter szeméi előtt?* Eddig követett eljárásából világos, hogy ez államsegély egyenlően kiterjesztetnék azon kath. intézetekre is, melyek már eddig is állami dotáción épülnek. Pedig a legutolsó miniszteri kimutatás szerint a 10 prot. hittudományi főiskola mellett az egyetemeken kívül 32 római és görög. kath. ilyenmü intézet van hazánkban, nem számítva a görögkeleti papnöveldeket. Ime ez intézetek megerősítése betetőzné az Apponyi felekezeti tanügyi politikáját. Azért nagyon is megfontolandónak tartom, hogy okosság-e a magyar prot. egyháznak olyan eszközhöz folyamodnia a saját megerősítésére, amellyel az ellenlábast még sokkal nagyobb mértékben erősíti. S ha ez idő szerint nincsen hazánkban olyan állami testület, mely a közokt. kormány klerikális irányzatát korlátozhatná, nem a szabadelvűsége hivatott protestantizmusnak kell-e bölcsességgel felőveznie magát, hogy a saját jövőjével nemzetünk jövőjét is nagyobb veszélynek ki ne tegye? A lelkészképzés az egyháznak legsajátabb ügye s inkább viseljük

terheit a saját vállainkon, mintsem hogy az ellenünk küzdő hadsereg számára az állammal egész arzenált rendeztessünk be.

Dóczi Imre.

Akadémiai internátus Debrecenben.

Irta: *Dr. Jászi Viktor* jogakadémiai tanár.

II.

Mielőtt a kérdés pénzügyi részét tárgyalnók, előre kell bocsátanom, hogy egy új körülményt kell figyelembe vennünk, amely a tavaszon tett javaslatainkat némiképp befolyásolja. Előtérben áll ugyanis az új konviktusi épület emelése és pedig úgy, hogy a majdan megvalósítandó akadémiai internátusra illetőleg részben hozzá építtethessék. Ezzel a ténnyel számolnunk kell; ezért most röviden előadom eredeti pénzügyi tervünket (azon csekélyebb módosításokkal, melyeket rajta a gazdasági tanács pénzügyi bizottsága eszközölt) s azután azt, hogy mennyiben módosulna ez, felfogásom szerint az új konviktusi épület emelése által.

Eredeti pénzügyi tervünk következő volt:

A mi az építés költségeit illeti, a gazd. tanács építtető bizottsága két szakembert hallgatott meg: Haty Kálmán városi mérnököt, a gazdasági tanács állandó építési szakértőjét és Tóth István debreceni építésszt, a ki a kollégiumnak is építésze. Mindketten — egymástól függetlenül — a beépítendő terület négyzetméterét (magas souterrain és két emelet) 300 koronára tették, s a falvastagság etc. hozzászámításával az előbbi 1100 m.² az utóbbi 1070 m.² beépítendő területet hozván ki, az építés és berendezés (nem butorozás!) költségét 330.000, illetőleg 321.000 koronára tették.

A belső berendezés: miután körülbelül 80 szoba van tervbe véve (a klubhelyiség berendezésére az ifjuságnak van pár ezer koronája) egy-egy szoba felszerelését — 2 vas-ágy, egy nagy kettős szekrény, egy közös nagy íróasztal, két mosdó, néhány szék — kb. 240 koronában számítván, s az így előálló 19.200 K-hoz a szükséges kályhák, vízvezetéki berendezés, fürdő, klozett költségét hozzá vevén, az egész költséget 40.000 koronára tettük.

A pénzügyi bizottság, hogy a tőkebeszerzés költségeit is beszámítsa, mely mellett jelzálogi biztosítékra a földhitelintézettől törlesztéses 5%-os pénzt kaphatnánk, a fenti két tételt együtt 400.000 koronának vette, melynek 5%-os évi kamata 20.000 korona.

A mi a szolgákat illeti, a kollégiumi gazda felvilágosításai alapján 15 szobára vettünk fel egy szolgát, ennél fogva a kapuson kívül, kit bizonyos körben

tisztogatásra szintén fel lehet használni, öt szolgál kellene. A kapusnak volna lakása és évi 600 korona fizetése, a szolgálknak, kik lakást nem kapnának, évi 700—700 K fizetésük, a mi összesen évi 4100 K kiadást jelent.

Világításra (szobánként napi 3 órai átlagos világítást véve 10 hónapon át) 3200 K. Fűtésre (szobánként 5 hónapra, havi 4 koronával) kerek szám 2000 K-át vettünk föl; az akad. klubhelyiség fűtésére és világítására pedig 500 koronát.

Nagyobb takarítás és reparatúrák czimén évi 1500 K számítunk, végre a 3 felügyelő díjazására, kik ingyen lakást és tápintézeti ellátást kapnának, ezenkívül még összesen 1400 koronát vettünk számításba.

Az így felsorolt évi tételeket összeadva, 32,700 K jelentkezik évi szükségletképen.

B) Ezzel szemben *fedezetül* a következő összegek vehetők kombinációba:

A kollégium évenként 3000 K fizet a tanítóképezdészek számára felvett városi lakásokért. Ha az akad. internátus felépül, felszabadul 6 lakószoba, a hol e tanítóképezdészek elhelyezhetők lesznek, s így e 3000 K ennek fejében az internátus céljaira fordítható.

A kollégium 26 hittanhallgató számára is bérel lakást a városban s a téli hónapokban személyenként 10, nyáron 8 koronát fizet. Ez összesen 2340 K, melyből levonva az illetők által személyenként s évenként fizetett 20 K megtérítést, vagyis 520 K, 1820 K az az összeg, mely e címen felszabadul s ide fordítható.

Végre remélhetjük, hogy Debrecen városa, mely annyiszor bizonyította aldozat-készségét iskolánk iránt, e nagyszabású intézmény létesítésénél is segélyünkre leend s az általa nyújtandó segély (esetleg ingyen téglá) tökéértékét *igen alacsonyan* csak 20.000 koronában vévén, ez évi 1000 K fedezetet jelent,

Igy tehát rendelkezésünkre állna a fent elősorolt címeken összesen 5820 K évenként. A többit a bentlakási díjakból kell fedezni. Kiszámítottuk, hogy ha 62 bentlakosnak, mint idáig, évi 40 koronával adunk lakást, a többi 88-ra aránylagos díjfelemelés hárulna, s ezeknek évenként kerekszám 280 koronát kellene fizetniök.

Ez összeg talán tulmagasnak látszik így magában, azonban nem lenne az, ha kombinációba vesszük a tápintézettel. A dolog természetében rejlik ugyanis, hogy az internátusban az étkezésről is gondoskodni kell, s így az internátusi díjban együtt benne kell lenni a lakás és étkezés díjának is egységesen. Mi az étkezést az internátusban a tápintézet utján akarnók ellátni s így a tápintézeti díj és a lakásért kiszámított díj együtt egy összegben fogja az egész internátusi díjat kitenni. Ma a tápintézetben a teljes díj (reggelivel s evőeszközért fizetendő díjjal) 212 K; ezt hozzá adva a fenti teljes lakásdíjhoz, 472 korona jön ki. Tekintettel

a drágaságra és a konviktusi épület ujjaépítéséből folyó szükségletre, ez összeget bátran kikerekíthetőnek véltük 500 koronára.

Tehát évi 500 korona, vagyis havonként 50 korona lett volna *egy teljes díjat fizető és teljes ellátást nyerő* akadémiai hallgató internátusi díjja. Ha figyelembe vesszük, hogy ez összegért egy akadémiai hallgató másodmagával tiszta, rendes szobát, fűtést, világítást, fürdést, reggelit, ebédet, vacsorát kap, felügyelet alatt lesz, egy klub-helyiség áll pihenőül és szórakozásul rendelkezésére: úgy kétségtelen, hogy viszonyaink között mindez olcsónak mondható. A gymnasiumi igazgató ur közölte velünk azokat az ajánlatokat, amelyeket nála a városból tenni szoktak gymnasiumi tanulók teljes ellátása iránt. Minden valamivel jobb helyről való ajánlat legalább havi 45—50 koronáról szól; de hiszen egészen fölösleges a viszonyok ismerői előtt bizonyítani, hogy felnőtt ifjaknak havi 50 koronáért való teljes ellátására viszonyaink közt rendkívül olcsó és biztosak lehetünk benne, hogy közepes anyagi helyzetben levő szülék szives örömet küldik ide fiaikat és a 88-as szám, sőt mint alább látni fogjuk, csak 62-es szám, — ha az intézetet jól és rendben vezetik — mindig be lesz töltve, sőt túl is lesz jegyezve.

Mindez természetesen szükségessé tenné azt, hogy az akadémiai hallgatók számára a konviktus a bentlakással kivétel nélkül állandó kapcsolatba hozassék úgy, hogy akadémiai hallgató külön csak konviktust ne kaphasson, hanem az internátus, mint lakással és étkezéssel való ellátás egységes intézménynek fogassék fel egy összegben megállapított díj fizetés mellett.

*

Ez volt nagyjából tervünk, a mely most, hogy az új konviktus felépítése a kerület rendeletéből komoly előkészítés stádiumában van, felfogásom szerint előnyösen módosítható.

A tavaszi kerületi gyűlés határozatából oly konviktusi épületterve volt készítenő (és készített is), mely az akad. internátusnak ne csak utjába ne álljon, hanem azzal alkalmas módon tovább fejleszhető is legyen.

A mint én tudom, az őszi közgyűlés elé a gazd. tanács oly épület tervet fog terjeszteni, mely 500 deáknak egyszerre való étkezesét teszi lehetővé; az épület souterrainból és földszintből állna, úgy hogy emeleti fölépítvényeket is megbir. A beépített terület 768 m.² volna, költség kerekén 150.000 korona s ez összeg évi szükségletét fedeznék a jelenlegi tápintézeti díjaknak egyenkint 28 koronával való emelése által.

Új konviktusi helyiség építését én is szükségesnek tartom, a méreteket is helyeslem: nem csak a mának, vagy a holnapnak építünk. Azonban az egész terven azt a módosítást tenném, hogy beilleszteném az akad. internátus épületébe, a mikor egyesült erővel nemcsak a konviktus nyerne megfelelő elhelyezést, hanem az

akad. internátus nagy ügye is dülőre vitetnék, még sokkal előnyösebben, mint a hogy azt a fent vázolt tervünk kimutathatta.

Igy okoskodom: az internátus az általunk említett terv szerint ca 1100 m.² területen épült két emeletes épület volna kitünő souterrain helyiséggel, a mely souterrain helyiség, a mint a fent előadott terveinkből kitetszik, ott alig volna igénybe véve. A gondolatom már most az, hogy az egész konviktus, a mi most souterrain és földszint tervezetük, elférne abban az 1100 m.² területű souterrain — helyiségben, legfeljebb a souterrainba tervezett gazda és cselédlakásokat s némely kamarákat lehetne a mostani s nagy részt nem használt kollégiumi souterrain — helyiségekben elhelyezni.* Az ebédlők s a konyha etc. feltétlenül elférnének az internátus souterrainjában. És ki kell emelnem, hogy e helyiségeknek souterrainbe helyezése épen a legmodernebb ily fajta építkezéseknél szokásos és célszerűnek bizonyult. Csak a Szt.-Imre kollégiumra utalok, hol az ebédlő szintén souterrainban van, a mi indokolt is, hisz e helyiség csak épen étkezésre, naponkint háromszor egy-egy félóra használtatik.

Ha ebbe belenyűgödtünk, s a konviktust az internátussal épületben is egyesítjük (nem szükséges megjegyezni, hogy a konviktus ezután is közös intézmény volna a gymnasiummal és tanítóképzővel) következő helyzet és számítás állna elő:

A konviktus a maga 28 koronás díjmelésével biztosítana 150.000 korona tőkét, úgy hogy a fent kimutatott s fedezésre váró évi szükséglet 7500 koronával kevesbednék, vagyis 25.200 koronát tenne ki, a melyből levonván a rendelkezésre álló fent említett 5820 K fedezetet, maradna tanulói díjak által fedezendő 19.380 korona.

Ha mindenkire egyforma díjat akarnánk kivetni, egy-egy bentlakás díja (19.380 : 150) ca 130 K volna. Azonban most 62 akadémiai hallgató részesül bentlakásban; s a bentlakás díja 40 K. Ilyen számban ily kedvezményeket ezután is biztosítani kellene, a mit csak a többiek díjának fölemelésével tehetünk. Tekintve a jobb lakást, a minden térenvaló drágulást, a 40 korona helyett talán 60 koronát vehetnénk kedvezményes díjnak. Akkor a helyzet így alakul: 62-en fizetnek 60 koronát, 3720 K. Ezt a 19.380-ból levonva, a maradék 15.660 oszlik meg a többi 88 bentlakos közt, vagyis jut ezek mindegyikére 178 korona. Mindezt megint kombináljuk a fent kifejtettek szerint a tápintézeti díjakkal. Ha a most tervezett tápintézeti díjfelemelés megtörténik, a tápintézetben lesznek: 60 (mostani 32 K), 120 (92), 160 (132) és 240 (212) koronás helyek; s ezekre fel lesznek vehetők az eddigi arány szerint

* Érdekes s figyelemre méltó fordulat, bár az eszme nem egészen új. Ilyenszerű elhelyezkedésre felsőbb helyről is történt rámutatás, de a kérdés kezelői nem kívántak arra nagyobb súlyt helyezni. *Korrekktor.*

akadémiai hallgatók: az elsőre 24-en, a másodikra 24-en, a harmadikra 40-en; az utolsóira vagyis a teljes díjra mind a többi internátusbeli vagyis 62-en. Ha már most figyelembe vesszük, hogy bentlakásért 62-nél 60 koronát, 88-nál pedig 178 koronát kell számítani, az *egyeséges (teljes ellátásért való) internátusi díjak* következő fokozatokban lesznek megállapíthatók: 24-en fizetnek (60+60) 120 K; 24-en (60+120) 180 K; 14-en (60+160) 220 K; 26-an (178+160) 338 K; 62-en (178+240) 418 K. Ezen a csoportosításon különben bizonyos határok közt változtatást is lehet tenni. Így például, ha az utolsó csoportból 12-öt 500 koronásnak tettünk, ennek fejében a két első csoportba 20—20 koronával le lehet szállítani 100, illetőleg 160 koronásra.

Ezek, úgy hiszem mindenki elismeri, oly alacsony díjak, hogy mellettök az összes helyek betöltését emberi számítás szerint biztosra kell vennünk. Hogy 420 korona évi díjért, havi 42 K. díjért nyerendő gondos tisztességes teljes ellátásra ne jelentkeznek minden esztendőben 62 ifju nagy Magyarországból, mikor ez lenne egy szólván egyetlen református konviktusunk, a mely kissé nagyobb igényeknek is megfelel — azt elképzelni nem tudom. Ennyi rizikót, amennyi itt van, igazán meg kell kockáztatni az élet minden lépésénél. A ki ennyit sem mer kockáztatni, az nem is viszi semmire. Oly nagy hiba volna ez a bátortalanság, a melyet nem szabad és nem lehet feltételeznünk, megengednünk; mert a legfontosabb érdekeket hanyagolná el a formális biztonság kényelmes érzése miatt.

Visszhang a „kálvinizmus és a művészetek“ című cikke.

Szinte előre tudtam, mikor a „Debreceni Protestáns Lap“ 35-ik számában a „Kálvinizmus és a művészetek“ című cikket olvasni kezdtem, hogy mivel fog végződni ez az érdekes és értékes fejtegetés. Szinte előre sejtettem, hogy Mitrovics tanár ur feltétlenül azon elv mellett foglal állást, hogy mi reformátusok a művészeteket illetőleg engedjünk „az elvek ridegségéből.“ Nem is csodálkozhatunk rajta, ha cikkirő így beszél. Mitrovics tanár urnak így kell beszélni, ha másért nem, családi traditióból is. Amelyik családban az apa egész életén keresztül a legmagasabb ideálokért küzd, ottan természetes dolog, hogy az eszmények birodalmában a fiu sem tagadhatja meg magát, különösen akkor, amikor a legmagasabb eszményekért küzdő apának a gyermeke a művészetek birodalmában óhajt buvárkodni egész életén keresztül.

Nincs is szándékomban a cikkirő tanár ur állításait kétségbe vonni, mert amiket a kálvinizmus és a művészetek egymáshoz való viszonyának multjára vonatkozólag említ, mind-mind aláírni való komoly igazságok, egyedül a cikk végén szereplő sorokra, különösen pedig eme kifejezésre, hogy tudniillik „engednünk kellene az elvek ridegségéből,“ vagyok bátor egynehány meggyezést tenni.

Szívesen engednék mi reformátusok az elvek ridegségéből, csak lehetne. A praktikus élet azonban mást tanít, nevezetesen azt tanítja, hogy a magyar kálvinizmus és a művészetek nem voltak s minden jel oda mutat, hogy nem is lehetnek bensőbb barátságban soha. Utját vágja ennek először is a mi hagyományos szegénységünk.

Egy kis epizódot leszek bátor első sorban is elmondani állításom bizonyítására, egy kis epizódot, amit Mitrovics tanár ur nálam valószínűleg jobban ismer.

Az 1895-ik esztendő végén történt, hogy a Sárospataki főiskola akkori lapja egy indítványt hozott arra nézve, hogy Csók István festőművésznünknek „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre“ című képét valami módon a kollégium számára kellene megvásárolni. Szerény tudomásom szerint ebből a pártolásra méltó szép indítványból semmitem lett s valószínűleg azért, mert a kép nagyon drágának bizonyult. Még ma is emlékezem arra a jelenetre, mikor a milleneumi kiállítás alkalmával Budapesten éppen Mitrovics tanár ur a műcsarnok helyiségében magyarázgatta előttünk növendékek előtt az egyes képek tartalmát s a Csók István urvaesora képe előtt a következőket mondotta:

— Ime itt egy kép, amelyet a főiskola számára szerettünk volna megszerezni. A képvásárlásból azonban semmitem lett, mert nagyon drágának bizonyult s meg aztán a kép perspektívája kissé hibás s így elállottunk az alktól.

Nekem már akkor jutott eszembe valami mondani való, de aztán elhallgattam. Szinte szerettem volna ott a műcsarnokban kijelenteni, hogy a kép perspektívája elég jó, hanem a tulajdonképeni hiba ott lakozik a mi kálvinista erszényeinkben, ott-ott a mi zsebeinkben, ott hibás a perspektíva, amennyiben sok benne a levegő.

Mikor a Rákóczyak ősi kollégiuma, a sárospataki főiskola vezetősége az anyagiak hiányában kénytelen elállani egy képvásárlástól, akkor mi módon várhatnánk mi a műzslés megnyilatkozását avagy a művészetek pártolását kint a vidéken, Macsolán avagy Kakszentmártonban vagy pedig bármelyik egyszerű emberekből álló eklézsiában?

Újabb időkben pedig valósággal még az egyházi törvények is mintegy ellentállani igyekeznek annak, hogy mi a műzslés fejlesztői, a művészetek pártolói legyünk. Az egyházi törvények a hitélet emelése szempontjából kimondják ugyanis a paróchiális körök szervezését. A paróchiális körök szervezése pedig csak úgy történhetik meg, ha mindenik körzet egy-egy új templomot emel. Régen sem telt nekünk valami bőséggel díszes templomok emelésére, de azért őseink pénzt és időt nem kimélve évtizedekig el-elfáradoztak egy-egy monumentális templom építésén. Ma, amikor az áldozatkészség is meglehetősen megcsappant, a törvények is mintegy arra kényszerítik a népesebb egyházakat, hogy minél előbb templomot építsenek. Épülnek is itt az alföldön ami sajtolt téglákkal felékesített templomaink. Oh de milyen méreteken, milyen művészi ékítésekkel! Ezek a sajtolt téglákkal feldíszített legújabb templomok úgy állanak a város és község többi épületei között, mint megannyi kiáltó bizonyosságai a kálvinista szegénységnek.

Nincs is tudomásunk róla, hogy az utóbbi évtized alatt valamelyik református egyházunk egy-egy monumentálisabb templomot emelt volna. Mig a katolikusok Szegeden, Nyíregyházán, Budapesten, Aradon és más

helyeken az utóbbi időkben hatalmas méretű székesegyházakat emeltek, addig mi mindössze egy pár sajtolt téglából épített kicsiny templomcskára mutathatunk.

Sok szatirával lehetne illetni e sorok kíséretében a mi kálvinista építkezési modorunkat, de tudja Isten, ezt tenni nem merészelem. A mi egyszerű, szegényes templomaink külsején van valami, ami imponál, ami tiszteletreméltóvá, szentté teszi ezeket az egyszerű templomokat még akkor is, ha az építkezési modort illetőleg bizonyos fogyatkozást látunk rajtuk.

A mi hiveink sehogysem akarnak kibékülni az esztetika követelményeivel. Hiveink legmagasabb ambíciója még ma is a Tompa Mihály által is nagy lelki gyönyörűséggel megénekelt sugár torony. Ezek a sugár tornyok teszik a magyar falvak képét megszokottá, látványossá. Ott van torontálvásárhelyiek remek renaissance motívumokkal ékesített hatalmas temploma, valamikor rézüst alaku toronytető volt rajta s nem nyugodtak a hivek, amíg sugár tornyot nem raktak rá. Magyar kálvinizmus és művészet! — Ez a két fogalom nehezen fér meg egymás mellett.

De hát nem is csodálkozhatunk rajta s jól van ez így. A kálvinizmus legyen továbbra is a tudományok istápolója. Közmondásos szegénységünk különben sem engedi azt meg, hogy mi a hitélet fejlesztése mellett a művészetek világába is beavatkozzunk. Meg aztán egészen nyugodtak lehetünk afelől, hogy a katolicizmus továbbra is erős istápolója lesz a művészeteknek. Nekünk a művészeteket illetőleg nincs mit féltünk, nekünk a tudományok szabad vizsgálatára kell féltékeny szemekkel tekintenünk. A tudományok szabad vizsgálatának jegyében születünk, nekünk továbbra is ennek zászlaja alatt kell küzdenünk a népszabadság, az emberiség boldogságának kutforrásához vezető keresztyén kultúra érdekében. A názareti Jézus jászolban születik, ezzel maga a mindenségek Ura azt akarja kijelenteni, hogy az emberiség boldogságának a főforrását nem a magunk nyomoruit, gyarló kezeink által összetakolt, fényűzést hajhászó külsőségekben, hanem abban a józan, egyszerű felfogásban kell keresnünk, amely semmi egyebet nem akar, mint békeséget e földön s egymás iránt való jóakaratot a gyarló embereken és dicsőséget a világ utólréhetetlen egyetlen igaz alkotójának az örökkévaló Istennek, kinek egyik általunk is látott csudáját, földi létünk kutforrásának a napnak termékenyítő sugarait, nem tudják méltó hűséggel ecsetelni sem Benczur, sem Roskovics Ignác az ő ragyogó színeikkel.

A régi Athén és Róma kulturáját a művészetek után való véghetetlen egyoldalú rajongás s az ezzel együtt járó könnyelműség, az esztetikai törvények miatt lekicsinyelt és sutba dobott erkölcsi törvények teljes megvetése sepepte el a földnek színéről.

Mi reformátusok, a felvilágosodás gyermekei tiszteljük, becsüljük ugyan a művészeteket, de a világ háztartásában továbbra is az a bizonyos „só“ óhajtunk lenni, amelyről meg van írva: „hogya megizetlenül, mivel sózattatik meg? nem jó azután semmire, hanem hogy kivetessék és megtapodtassék mindenektől“ (Máté V. 13.) Számunkra továbbra is a puritán elvek követése szerezhet babérokat, ennek az elvnek követése teheti függetlenné a mi hiveinket, hiveink tömkelegét, a mi szeretett református Sionunkat.

Szó sincs róla, hogy templomaink, imaházaink berendezésénél helytelen eljárás az, amikor az esztetika követelményeit teljesen figyelmen kívül hagyjuk, de anynyi bizonyos, hogy a magyar kálvinizmust és a művé-

szeteket teljesen kibékeltetni nem leszünk képesek soha. Felemlitem itt épen a szőlőművészetek pártolására vonatkozólag a hódmezővásárhelyi kántorok érdekes esetét. Milyen homlokegyenest ellenkező határozatot hozott itt a szőlőéneklést megengedő békésbányai egyházmegye és a szőlőéneklést eltiltó egyházkerület. Igen! Mert a kálvinizmust és a művészetet állították itt is egymással szembe. Természetes dolog, hogy a nagy vitatkozásnak az lett a vége, hogy a szőlőéneklés barátainak minden ellenvetése dacára a vásárhelyi kántorokat eltiltotta a kerület a magánénekléstől.

Igy vagyunk mi a művészetekkel. S nem is ütközhetünk meg rajta. Az aesthetika a theológián csak ilyen-olyan félévi tantárgy. Lelkészeink nagy részének nincs is módja abban, hogy aesthetikai gyönyörűségeket szerezzenek maguknak. Píripócsán, Kajászószentgyörgyön nincsenek színházak, sem pedig képes tárlatok. Ha egyik-másik vidéki városban akad néha egy-egy tárlat, ezek a tárlatok is olyanok, hogy a józan kálvinista ember valósággal megcsömörödik a művészi képek árártól. Egy-egy vászonra festett pekingi kacsa, egy-egy cinóberes tarajjal felcícomázott orpington kakas többbe kerül mintha az ember egy egész vagon aprójószágot akarna bevásárolni a maga valódiságában.

Próbálja meg csak valamelyik kálvinista pap, vagy bármelyik egyszerű kálvinista ember gyermekét, ha gyermekei közül valamelyik művészi hajlamokkal bír, próbálja meg a művészi pályára adni. Hátha az éhenhalásnak nem akarja kitenni gyermekét, a művészi pályára nem fogja adni soha. A katolikus vallású képzőművészeti-növendékek a kisebb falusi templomok, cerkók festészeti, szobrászati munkáinál már ifjúságukban kenyeret kapnak, míg a kálvinista művésznövendékek ettől a jövedelemtől mindjárt a kezdet kezdetén elesnek. A kiikkuralom, nagyon jól tudjuk, nincs meg egy pályán sem, mint épen a művészeti pályákon. S ne gondoljuk azt, hogy ezeknél a klikkeknel a felekezeti kérdés nem dominál.

Sokat lehetne itt ezekről a dolgokról beszélni, de hasztalan. Annyi bizonyos, hogy a józan világnézetű kálvinizmust és a szövevényes utakon bandukoló művészeteket kibékíteni nehéz feladat s nem is hiszem, hogy ez valamikor sikerüljön minékünk. Épen most ezen sorok írásakor kaptam kezeimhez ad S. Szabó József által írt „Magyar Református Sion“-t. Mikor megláttam benne néhai b. e. Balogh Péter és Kiss Áron püspökeink arcképét, önkéntelenül is felsóhajtottam az egyszerű ember szavaival: Hej de megváltoztak a Főtiszteletű püspök urak! Ezek az elhibázott arcképek is (a könyv tartalmáról nem szólok. S. Szabó tanár ur még ha akarna se tudna csunyan írni.) Azt bizonyítják, hogy a kálvinizmus nemcsak a művészetekkel, de még a műparral is meglehetősen hadilábon áll.

Különben a mi egyszerűbb sorsban élő hiveink műizlésére és műpártolására vonatkozólag hajlandó vagyok magam is egy próbát felajánlani. Itt van a mi magyarittelei templomunk. Az ecset kezeléséhez értek anyit — amennyit én is, megpróbálhatom — ha tesszik, — a katedra egyik oldalára oda pingálom például a Kálvin arcképét vagy pedig községünk látképét. Biztosan tudom, hogy még most — hála Istennek — nincs ugyan a hiveimmel semmi bajom, de abban a pillanatban, ahogy ott látják a hiveim a katedrán az én kézi festményemet, abban a pillanatban legalább is 200 aláírással ellátott ívet indítanak meg ellenem s kül-

dik meg az esperes urhoz azzal az óhajttal, hogy a vizsgálatot azonnal indítsa meg velem szemben.

S ezzel azt hiszem mindent elmondtam. A művészeteknek a magam részéről tisztelője vagyok én is s csak örvendeni tudok rajta, ha akad sorainkban egy-egy olyan kiváló ember, mint Mitrovics tanár, aki szavának és tollának minden erejével arra törekszik, hogy a kálvinizmus a művészeteket illetőleg engedjen valamit a maga rideg elveiből. Oh de hiába, ez a törekvés a legjobb akarat mellett is hajótörést szenved a mi puritán elveink miatt. Puritán emberek voltunk a multban s ha kálvinisták akarunk maradni, azok leszünk a jövőben is. A művészetek pártolása helyett nekünk a jövőben is a tudományok szabad vizsgálata lesz egyik fontos feladatunk, nekünk a jövőben is az az elv lesz irányadónk, amely elv épen egyik művészi stylusából kivetkötött templomunk homlokzatán, a kup alaku tető helyett magyar gusztusra kiépített sugár toronnyal ellátott torontálvásárhelyi templom homlokzatán van felírva: „az Isten lélek: és akik őt imádják, szükség, hogy ötlet lélekben és igazságban imádják.“ (Ján. IV. 24.)

Baráth Imre.

KÖZÉLETÜNK.

Az érmelléki reform. egyházmegye közgyűlése.

Október hó 7-ikén Székelyhidon tartotta az érmelléki református egyházmegye őszi közgyűlését, melyet a teljes számban megjelent egyháziak és világiak előtt Marjay Péter esperes gyönyörű, gondolatokban gazdag, erős hittől sugárzó buzgó imádsága nyitott meg. A mindenütt gondosan és szent ihlettel írott imádság legnagyobb hatását érte el a végén, mikor Kálvin egyik fenséges fohászát remekül idézve az áhitat karjaival foglyul ejtette a felbuzdult lelkeket s vitte, ellenállhatatlan erővel ragadta magával a Mindenható zsámolyához, hogy onnan áldottan terjen vissza, küzdeni Krisztus és az ő egyházáért. Hogy pedig ebben a szent küzdelemben vezér nélkül ne álljunk a szent áhitat hatása alatt, reá mutatott megnyitó beszédében esperes ur arra a négyszázaddal ezelőtt született, sziklaszilárd hitű, lánglelkű, csodaszerű, bátor reformátorra, Kálvin Jánosra, ki e világ legnagyobb theológusa volt, s mint ilyen, lángelméjével bilincseitől, a sötétség minden terjesztőitől megtisztítva, újjászülte a keresztyén tudományt s ez által a keresztyénség sokszor beborult egének örökké ragyogó, tündöklő napja lett s a meszeszetávból most újra meg újra reánk hinti, szórja árasztja áldósugarait, hogy Krisztusért égő, lángoló lelke tüzárjával felengesztelje a vallás iránt meghidegült lelkeket fagyárjait, hogy mindnyájunkat Krisztus országát hű és igaz tagjaivá tegyen.

És miután gyönyörű szavakkal vázolta a nagy Kálvin Istenigéjét s a Krisztus egyházát rajongó sze-

retettel szerető, lankadást nem ismerő, csüggedést nem tűrő reformatori munkásságát, lelkes szavakkal hívta fel a lelkészeket és világiakat Krisztus egyházáért, Kálvinista anyaszentegyházunkért való önfeláldozó munkásságra, ebben a mai nehéz állapotokban, mikor minden szív és minden lélek buzgóságára felette nagy szükség van, ha a nagy Kálvin hű követői akarunk lenni. Legyen a mi nagy reformátorunkról, Kálvin Jánosról való emlékezetünk soha ki nem apadó forrása a hitnek, igaz szeretetnek, egyetértésnek, tiszta vallásosságnak, egyházas új életnek, hogy ezáltal mindenki előtt bebizonyíthassuk, hogy a nagy Kálvinnak hű követői, igazi Kálvinisták vagyunk. — Adja Isten!

Ezen nagyhatású megnyitó beszéd elhangzása után a jelenlevők összeírása, majd pedig a gondosan összeillesztett esperesijelentés meghallgatása következett, mit teljes egészében, mint kifogástalan, igen helyes intézkedéseket tudomásul vevén a közgyűlés, áttért a a kanonika visitációról szóló jelentés meghallgatására. Végtelenül jól eső érzéssel vette tudomásul a közgyűlés, hogy az egyházmegye kötelékébe tartozó lelkeket a buzgó vallásosság, egyházasabb élet folytatás jellemzik; egyes gyülekezetben a lelkészek belmissiói tevékenységgel rázzák fel a közönyös lelkeket és nagy buzgósággal öntenek új lelkesedést a lankadt tagokba. A hittel váltakozik a kegyesnek jó cselekedettel való áldozatkészsége is egyházunkban, mi nagy haladást mutat; most tizezer korona, (tavaly 4900 K). Egyházak és hiveik másokkal szemben is gyakoroltak jótékonytságot 1113 K értékben.

De szép képet mutatott fel a tanügyi bizottság is. Tavaly növendéknek sok helyen az esperesi látogatás alkalmával fele, sőt $\frac{2}{3}$ sem volt jelen, az idén nem csak ezen bajok szűntek meg, hanem igen szép sikert értek el az iskolák is, mert 20 kitünő, 18 jeles, a többi jó és kielégítő.

Nagy a panasz a vármegyei közigazgatói bizottságra, mely napról-napra tulhajtott követelésekkel sanyargatja egyházunk iskoláit. 27 iskolát fenyegetett meg a bezárással az iskola tulzsufoltsága, vagy pedig az épületek kifogásolása miatt. Pedig iskolák építésére hiveink ez évben is 22881 K fizettek. Ezenkívül 3 községben, hol kifogástalan az iskola és a tanítási eredmény kitünő, követel felállítani a közigazgatási bizottság állami iskolákat s az egyházi hatóságok mellőzésével már kitűzte a tárgyalásokat a községek igazgatóságaival; úgy látszik, nem számol a közigazgatási bizottság azzal, hogy a református egyházak mindenkor a leghűbb hazafiakat és szabadsághősöket nevelték és adták a magyar hazának. Nagy volt a panasz egyes lelkészek részéről is, kiket a szolgabíró haszontalan csekélységek miatt megbírságot.

A hegyközszentmiklósi új papot Lovász Béla lelkész, majd pedig a micskei és albisi tanítónőket és az érolaszi, diószegi, szalacsi és asszonyvásári tanító-

kat igtatta be állásába és fogadta szeretettel kebelére az egyházmegye, mely ezután a lelkészi értekezlet azon betérjesztett indítványát fogadta, hogy a Nagyváradon megjelenő Közművelődési Közlönyt minden egyház rendelje meg, mert ebből ismeri meg aztán az egyházakat érdeklő tanfelügyelői intézkedéseket, majd a tanügyi bizottság gondos és alapos munkáját terjeszti be a lelkészértekezlet és az egyházmegye azt a nagy szakavatottsággal és körültekintéssel elkészített bírálatot az egyházkerület tanügyi bizottságnak betérjesztett határozta.

Bihardiószeg egyháztanácsai határozata a Kálmánféle hagyaték alapító levelének egyik egyházi automiánkra sérelmes pontja kijavítás végett visszaadott Dr. Barcsa János ajánlatára az érmelléki egyházmegye történetének megírására a kerületi levéltárban és az egyházmegyénél is meglévő, 1826-ig történt adatok alapján egy bizottság küldetik ki s felhívták a lelkészek, hogy egyházaikra vonatkozó adatokat 1826-tól kezdve szedjék össze, dolgozzák fel s az esperes elnöktele alatt alakított szerkesztő bizottsághoz küldjék be, ezen bizottság tagjai: Balogh Ferenc margitai, Veress István diószegi és Fazekas Imre érkeserüi lelkészek. Így hát az egyházmegyei jegyzőkönyvekből, irattárból nyert adatokkal együtt kibővítve készítjük el egyházmegyénk történetét, mely ki fog nyomtattni.

Végül igen élénk vitát keltett a köbölküti községi iskola céljaira kiszakított földek telekkönyvezése, mivel régi idő óta a református egyház használatában voltak a betétszerkesztés alkalmával is az egyház nevére telekkönyveltettek s most a közig. bizottság a visszaadásukat perrel fenyegetve kéri. A vita tárgyát főképp az képezte elévült-e már a községnek e földekhez való joga vagy sem. A kellő adatok birtokában nem lévén közgyűlésünk az ügyet el nem dönthette, hanem az egyházmegyei ügyésznek tanulmányozás és véleményének beadása végett kiadta. Ezután a gyűlés véget ért.

Bírósági tárgyalás nyomban megkezdődött s a perújítási kérelemben az ítélet az egyházkerulettől az iratok visszanyeréséig felfüggesztett délután 1 órakor. Gyűlés után zamatos ételekkel és tósztokkal fűszerezett ebéd volt, hol kedélyesen elbeszélgettek egy kissé a papok s világiak.

Egyházmegyei gyűlés.

A hevesnagykunsági református egyházmegye f. hó 12-én tartotta őszi közgyűlését Kunmadarason, Győri Lajos esperes és dr. Tóth János egyházmegyei gondelnöktele alatt. Esperes imája után dr. Tóth János nyitotta meg a gyűlést hosszabb beszéddel, amelyben rendre felsorolta jelenlegi kultuskormányának a felekezetek jog-egyenlőségének kiépítésére s főként a protestáns felekezetek támogatására irányuló intézkedéseit, kijelentvén végeredményül, hogy a legutóbbi három év valóságos fénykora a protestáns egyházaknak. Mert a jelenlegi

kormány többet tett a protestánsok megerősítésére, mint összes elődei. Alaptalanok tehát mindazok a panaszok, amelyek a protestáns egyházak részéről oly sűrűn felhangzanak. A gyűlés nyugodtan hallgatta végig e mérész kijelentéseket; de aligha lett volna tanácsos a jelenlevőket megszavaztatni, vajjon a panaszkodókkal, avagy a szónokkal vannak-e egy véleményen?

Nagyszámu jelentés tudomásul vétele s a jövő évi költségvetés elfogadása után a törökszentmiklósi egyháztanács és tanítótestület áldatlan viszállya került szónyegre kilenc felebbezés alakjában. Közgyűlés a viszálkodó feleket kölcsönösen hibásaknak ítélte s rosszalását fejezte ki mindkét félle szemben. Délután 3 órakor ültek fehér asztalhoz a gyűlés tagjai a madarasi egyház vendégeiként. Ebéd alatt több szónok üritette poharát — köztetszéstől kisérvé — az egyházmegye gondnokára. Majd dr. Ádám Sándor, a mezőturi egyház egyik küldötte emelkedett szólásra s megemlékezvén gróf Apponyi Albert érdemeiről, üdvözlő sürgöny küldését indítványozta, a minék azonban a következő szónok Sarkadi Nagy István kunhegyesi lelkész ellene mondott.

4 óra után újra kezdődött a közgyűlés, amelynek legtöbb idejét ismét a törökszentmiklósiak foglalták le, újabb hat felebbezéssel különböző presbyter: végzések ellen. Közgyűlés a felebbezések egy részét elutasította, másik részének ellenben igazat adott. Több kisebb ügy elintézése után késő este ért véget a gyűlés.

Ferrer.

Azokat, akik a mai állammal nincsenek megelégedve s akik az egyént szeretnék a nagy centrális gépezet felébe emelni, de akik ezen törekvéseik sikerét egyedül a haladástól és a növekedő kulturától várják, ideális anarchistáknak nevezzük. Anarchistáknak, mert a kényszer állam és uralom ellen vannak, idealistáknak, mert a mai kényszerállami rendszert minden erőszak nélkül akarják megváltoztatni. Ilyen volt a spanyol Ferrer, aki az általa öröklött nagy vagyont nem a maga és családja szükségére fordította, hanem u. n. szabad iskolák alapítására és más eféle agitációkra, amely miatt az elvakult reakció gyűlöletét vonta magára. Ez a gyűlölet minden alkalmat felhasznált a Ferrer elpnsztítására. Amikor a király ellen merényletet követtek el, a vétkest elsőben futni hagyták és a gonosztett elkövetésével őt vádolták meg. Ez alól a vád alól Ferrert a polgári bíróság, hova ügye került, felmentette. A katonai bíróság azonban, mely a barcellonai zendülés miatt bevádoltak felett ítélkezett, a hivatalból kirendelt százados hadbíró fényes védelme dacára golyóhalált mondott ki rá s a klerikális Maura miniszterium ki is végeztette. Ez a kivégzés fel lázította az egész művelt világot, melynek minden rétege egyformán tiltakozik az inkvizíció felelőstése ellen és úgy ünnepli Ferrert, mint a tudomány és szabad vizsgálódás vértanuját.

Kivéve mégis a klerikális-konzervatív elemeket, a melyek ez ünneplést a róm. kath. egyház elleni kihívásnak tekintik és Ferrer ellen gyalázkodnak. Nagyon helytelenül, mert ezzel a Ferrer meggyilkoltatásáért járó erkölcsi felelőséget is magukra veszik és az egyházat úgy tüntetik fel, mint a zsarnokság, az önkény uralom elvakult védelmezőjét, mint a szabadság esküdt elleniségét. Ez az oka, hogy a Ferrert ünneplők a zárdák előtt demonstrálnak s hogy mi nem katolikusok is

nyugtalankodni kezdünk. Különösen ha azok a hiresztelések igazak, amelyek a spanyolországi üldözésekről forgalomba vannak. Ilyen p. u. az alant irt levél.

Madridi levél a spanyolországi helyzetről. A Pesti Napló okt. 20-iki számában madridi kelettel a következő tudósítást olvassuk:

Ezt a levelet úgy küldöm, hogy nem tudom, vajjon megérkezik-e a címére. Spanyolországban a sajtó a modern idők legszigorubb cenzurája alatt nyög; az orosz sem fogható hozzá. A mostani napok pedig a reakciós bosszuló hadjáratnak olyan dühöngését latják spanyol földön, amely semmivel sem maradhat mögötte az inkvizíció légsötétebb korszakának sem.

Ferrer kivégzésének és az intelligens, szadadon gondolkodó, haladó elemek, valamint a protestánsok üldözésének olyan hátteréről akarok beszámolni, mely eddig nyilvánosságra nem került és amelynek hallatára meg kell borzadnia minden egészséges érzésű embernek. Amikor a király nászmenetét Morral bombája megzavarta, ezt a tettet az új erőre kapott gyűlölködő reakció és klerikalizmus és a Spanyolországban mindenható jezuiták és haladás, gondolkodás, valamint a protestánsok ellen való hadjáratra akarták fölhasználni. Így került Ferrer is vád alá. Aktákat gyártottak ellene és csak a fölzuduló európai közvéleménynek köszönhető, hogy ez a kitünő ember rendes polgári bíróság elé került. Ez a bíróság azután kiderítette és kimondotta, hogy az az akta, aminek alapján Ferrert a merénylet szerzőségével vádolták, hamisítvány, egy jezsuita csinálta.

Ferrert ki kellett bocsátani. A királylyal azonban elhitették, hogy ez az ember tört az ő életére és fiatal boldogsága ellen és Alfonz király Ferrert személyesen gyűlölte. Amikor most a marokkói expedíció után kitért a barcellonai rebellió, itt volt az alkalom, hogy a sötétség emberei az ő nagy ellenfelüket elveszítsék. Sikerült Ferrer ügyét katonai bíróság elé vinni, ahol felhasználták azt a régi aktát is, amelyről egy polgári bíróság már kimondotta, hogy hamisítvány és hamisítottak még újakat hozzá. A testőrség, a Guardia Civile tisztjei voltak a bírák. Ezeket a tiszteket mind jezsuiták nevelték és ma is jezsuita kongregációk tagjai. Ferrert tulajdonképpen a jezsuiták itélték halálra, mintha évszázadokkal ezelőtt az inkvizíció dominikánusai előtt állt volna. A király nem adott kegyelmet neki: örült, hogy bosszút állhat régi gyűlölten ellenfelén.

De Ferrer kivégzése csak egy mozzanata annak a borzalmas üldözésnek, ami most Spanyolországban folyik. Amikor a barcellonai felkelést leverték, a madridi püspök általános szabadgondolkodó- és protestáns gyilkolást akart elrendelni. A kormány csak nagy nehezen tudta Alfonz királyt rávenni, hogy a madridi Szent-Bertalan-éjt megakadályozza. Minden világosan gondolkodó, minden haladni vágyó embernek, valamint a protestánsoknak kegyetlen üldözése azonban megkezdődött. A montjuichi vár börtönei teli vannak protestánsokkal, radikálisokkal, munkás szakszervezetek vezetőivel, szociálistákkal, akiket mind anarchistáknak neveznek. Férfiak, nők, aggok, gyermekek vegyest kinlódnak ott. És ezekben a sötét börtönökben borzasztó dolgok történnek. Néhány fajtáját ez ott alkalmazott kínzásoknak, amilyent csak a bikaviadalokban edzett spanyol fantázia találhat ki, elmondom:

Az ágy-kínzás például az, hogy a foglyot egy ágynak nevezett érclapra kötik, hogy meg nem mozdulhat és a lapot alulról fütik. Naponként legaiább egy órát szenved itt a fogoly; három napi ilyen kínzás egész

életére nyomorékká teszi. Megtalálhatók a hüvelykszorítók is, de modern gépezetre alkalmazva. Villamos áramot is használnak kinzásra. Új módszer azonban a tűkínzás is. Egy deszkára rákötözik a fogoly kezét; a deszkán vagy egy tucat hegyes, erős tűt döfnek át, úgy, hogy a fogoly kezébe hatol. Ezek után nincs az a hatalmas ember, aki azt ne vallaná, amit diktálnak neki. A fogoly nők sorsa még borzalmasabb. Durva fogházörök, akik mind a Spanyolországban rendkívül elterjedt verbajban szenvednek, egymás kezére adják őket. Valatás közben meztelen mellüket virgácsolják. Fejletlen eányokat rontanak meg. Legujabban rájöttek, hogy a patkányok is alkalmasak a fogjok gyöttrésére. Összekötözik őket, sebeket vágnak a testükön és a falánk patkányok tucatai esnek aztán neki a nyomorult tehetetlenek nyílt, vérző sebeinek stb.

* * *

Ezt a levelet az „Alkotmány“ több invectivák mellett ezzel a kommentással közli: *Sokra becsülheti az az újság a közönségét, ha ilyeket mer neki „beadni.“* Lehet, de az is igaz, hogy ez nem cáfolat s ha módjában van valakinek, akkor e tárgyban objective is kell nyilatkoznia.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Református lelkészválasztás.** Az Urbán Dezső lelkész elhalálása folytán üresedésbe jött ófehértói ref. lelkészi állást a múlt vasárnap töltötték be az egyház hívei, egyhangu meghívás folytán lelkészökül választva: Kádár Albert felsőrécei helyettes lelkész. Gratulálunk.

— **Két egyházkerületi közgyűlés.** A Dunamelléki és a Dunántuli egyházkerület csaknem egyidőben tartotta őszi közgyűlését. Ezek felé a közgyűlések felé is mindnyájan tesztült figyelemmel fordultunk. Darányi Ignácnak és Mezőssy Bélának a személyisége, Tisza Istvánnak és Antal Gábornak az egyénisége és ezeken a gyűléseken való megjelenése máskor is országos érdeklődést váltott volna ki, a mostani helyzetben pedig fokozottabb várakozást keltett. E tekintetben azonban a közvárakozás meglehetősen megcsalódott. A politikai súly nyilatkozatoktól a koalíció hősei, mind a koalíció ellenesei tartózkodtak. A gyűléseken azonban számos figyelemre méltó dolgok történtek. Kitűnt például, hogy a Dunántul az egyházkerület költségvetése meglehetősen felesleggel zárult s így ez az anyagilag leggyengébbnek látszó kerületünk megerősödése az új kormányzat alatt biztosan remélhető. Még jobb a helyzet a másik kerületben. Itt különösen a budapesti ref. egyház intézményeinek a megizmosodása a szembetűnő. A ref. főgimnázium újabb 300.000 koronás alapítványhoz jutott, az önálló egyházakra való feloszlással a budapesti ref. egyház képe is teljesen át fog alakulni. Már is látszanak a jövő nagy körvonalai. Az óbudai templom környékére alig lehet ráismerni. Most már a Kálvin-téren van a sor. Itt lesznek még nagy dolgok. A theologia kiköltözik, a régi helyen nagy, hatalmas palota épül. Mindezt lehetővé teszi az egyetértés, a mely ebben a kerületben a vezetők közt meg van és a jó pénzügyi

helyzet, melynek egyensúlya felett Sógor Endre, a kerület derék számvevője örködik. A Dunamelléki egyházkerület mondott itéletet a hosszan huzódó s bennünket magyar reformátusokat kinosan érintő Zoványi pörben is. Zoványi felmentetett s a protestáns szellemmel ellenkező türelmetlen, zelota, tekintélyi elvet hangsúlyozó irány elítéltetett. A protestáns elvek győztek s nem a személy. Nem a kerület vesztett, hanem csak az egyesek, akiket a gyűlölet egész a denunciacióig lealjasított. Mindenképen sötét lapra tartoznak ezek a dolgok, borítsunk azért fátyolt reá s kezdjünk egy újabb, szebb fejezetet. A békességről, melyben a Muzsák szava hallik s az egyetértésről, mely csodákat mivel, a szabadságról, mely nélkül nem élhetünk es a szeretetről, mely mindeneket elfedez, hiszen és reméll.

— **A budapesti ünnepek** A budapesti református theologia kettős ünnepet ült az elmúlt héten. A theologia állandósításának 50 éves évfordulóját és a Szóts Farkas 30 éves tanári jubileumát. A két ünnep szorosán együvé tartozott, a minthogy bizonyos tekintetben össze is folyt. A Török Pál nagy alkotását a jeles tanárok tartották és szilárdították meg s az iskola ünnepén is első helyen maga, a mi érdemes jubilans tanarkollelgánk, Szóts Farkas szerepelt, akit ez alkalomból mi is tisztelettel köszöntünk s kinek ünneplésére a debreceni kollégium rector professzorát dr. Erdős Józsefet is kiküldötte. De hálás emlékezettel a nagy alapítóra, szívből üdvözljük a testvér budapesti theologia akadémia tanárait, fentartóit és tanítványait. — A múlt század nagy alkotásai, a Protestáns Árvaház, Domesztika mellett legfeljebb még erre mutathatunk némi büszkeséggel reá. Mert eltekintve attól, hogy a kecskeméti intézet megszűnését vonta maga után, ez az iskolaalapítás minden tekintetben sikerült és a lefolyt 50 év alatt a pesti református theol. akadémia a régi százados intézetekkel együtt egyházunk ügyének kiváló szolgálatot tett. Ez iskola tanárai közvetítették első sorban a külföldi protestáns egyetemeken és a külföldi protestáns egyházak életében nyilvánuló tudományos és társadalmi áramlatokat. Ballagi és társai a Bauer-féle kritikai irányt; Szóts Frakas és Kenessey illetve Szabó Aladár a modern pietizmust. Nincs itt helye és ideje, hogy a nyugat-európai művelt nemzetekkel való összeköttetés fontosságával s a többi százados főiskoláknak a magyar nemzeti jelleg megőrzése tekintetében teljesített szolgálataival tovább foglalkozzunk. Ünnepeit Budapest és mi is ünnepelni akarunk vele. Ünnepelni a testvér tanintézetet és annak 30 éve tanárkodó tudós professzorát Szóts Farkast. Mindkettőjük elé szívből kiáltjuk: Ad multos annos!

— **Az Országos Vallás Egyenlőségi Szövetség.** Ennek a szabadelvű magyar társadalom szervezésére vonatkozó nagy kezdeményezésnek sok huza-vona után mégis csak megerősítették az alapszabályai. Az a felfogás tehát, a mely a vallásos címmel alakult egyesületeket kiakarta vonni az országos ellenőrzés alól, ez esetben legalább hajótörést szenvedett. Örömmel jelezzük ezt az eseményt, és üdvözljük az O. V. E. Sz. vezetőit, különösen gróf Degenfeld Józsefet és Antal Gábor püspököt, hogy lankadatlan kitartásukkal, állhatatos sürgetéseikkel elvégre is meggyőzték az államhatalom érdekeinek vezetőjét, mindarról hogy az ilyen egyesület állami tudomásul vétele elkerülhetetlen, mindarról hogy a destruktív irányzatu szervezkedések ellen-sulyozása is az állam érdekében fekszik.

— **A mezőturi papválasztás.** A Kónya Gábor mezőtur-ujvárosi papsága szerencsésen átment már minden fórumon. Helybe hagyta a meghívást a gyülekezet, kiadta a beleegyezést az esperesi hivatal és örvendezve tudomásul vette az egészet maga az egyházmegye is. A legutóbbi papválasztást azonban, melyből ismét Murányi János neve került ki győztesen, az ellenfél újból megfelelőbbre az alapon, hogy a megválasztott fegyelmi vizsgálat alatt áll, tehát a törvény értelmében nem választható. A per így húzódik tovább. Hisszük azonban, hogy most gyorsabb lefolyása lesz az ítélet nem fog másfél évig késni, mint előbb. A feleknek is, az egyháznak is érdeke, hogy mielőbb vége legyen a sok herce-hurcának. Tessék az érdekelteknek sürgetni, hogy az egyházi bíróságok, rendkívüli, időszaki tanácsban letárgyalják az ügyet. Így akár egy hónap alatt jogerős ítélettel el lehet intézni a dolgot. És még ennél is jobb volna a tisztességes béke s a megnyugvás. (M. H.)

— **Egyházmegyei tisztségviselők választása.** A felsőszabolcsi ref. egyházmegye egyházi tanácsbíróiul megválasztottak: Porzolt Ádám, Nagyváthy Ferenc, Keresztesi Sándor, Hideg József és Somogyi József lelkészek. Világi tanácsbírókul megválasztottak: gr. Vay Gábor, id. Vay Péter, Mezőssy Gusztáv, Szalánczy Bertalan és Péchy Béla. Egyházi főjegyzőül Hideg József, aljegyzőül ifj. Görömbei Péter. Világi aljegyzőül Bedeő Lajos, világi főjegyzőségre Jármy István és Bedeő Lajos, 1 világi aljegyzőségre Varga János és Évva István, 1 egyházi aljegyzőségre Porzolt István és Kovács Lajos között új szavazás lett elrendelve. A közép-szabolcsi egyházmegyében az új szavazásnál egyházi tanácsbíróskorra Erdélyi Imre, világi főjegyzőségre Mezőssy László nyert többséget. A közép-szabolcsi ref. egyházmegye első alakuló gyűlését folyó hó 25—26-án tartja Kisvárdán.

— **Petőfi kiadás a népnek és az ifjúságnak.** Hogy Petőfi költészete mennyire összeforrt a magyar nép és kivált a tanult ifjúság lelkével, mi sem bizonyítja inkább, minthogy egymást érik Petőfinek népies és ifjúsági kiadásai. A legújabbán egy jönevű debreceni könyvkiadó-cég, **Hegedüs és Sándor** hozza piacra s ez méltán számíthat gyors és széleskörű elterjedésre. Ugyanis a népies és ifjúsági kiadás felőleli Petőfi összes költeményeit, még a zsenyéket, töredékeket és a költő által kihagyottakat is bele értve, azonkívül a könyvet a tiszta nyomás és az izléses kötés is ajánlani fogja. Az ifjúságra nézve az teszi a kiadást használhatóbbá, hogy a költeményeket világosan megírt élet és jellemrajz előzi meg, *Kardos Albert* ismert irodalomtörténet-író tollából, aki egyuttal a szöveg helyességére is lelkiismeretes gondnal vigyázott. A csinos kiállítás, Petőfinek Benczur-féle arcképével is díszített kötet kapható a kiadó cégnél és bármely könyvkereskedőnél: Ára 2 korona 40 fillér.

— **A „Vasárnapi Ujság“** október 24-iki száma fő közleményeiben Budapest küldöttségének boszniai fogadtatásával és Bleriot felszállásával foglalkozik, mind a kettőről egész sereg képet mutatva be. Szépirodalmi olvasmányok: Mikszáth Kálmán regénye, Hegedüs István és Endrődi Béla versei, Lesauer franciából fordított regénye. Egyébb közlemények: cikk Bleriot repüléséről, Maderspachné ruszkabányai emlékének képe, Benczur Gyula ünneplése Nyíregyházán, Ferrer arcképe, tárcacikk a hétről s a rendes heti rovatok: Irodalom

és művészet, sakkjáték stb. A „Vasárnapi Ujság“ előfizetési ára negyed évre négy korona a „Világkrónika“-val együtt négy korona 80 fillér. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalában (Budapest, IV. kerület., Egyetem-utca 4. szám.) Ugyanítt megrendelhető a „Képes-Néplap“ a legolcsóbb újság a magyar nép számára félévre két korona 40 fillér.

Pályázat.

A debreceni főiskola bölcsészeti szakán akadémiai tanári állásra pályázat hirdetik.

A megválasztandó tanár a középiskolai tanárképzés követelményeinek megfelelő előadásokat köteles tartani a következő tudományok köréből: *Rendszeres német nyelvészet és irodalomtörténet.*

Mindezen tantárgyak előadásában heti 10 óránál többre nem kötelezhető.

A pályázók minősítését illetőleg megkiváncsoltatik az egyetemi magántanári képesítés a fentebbi tárgykörök valamelyikéből; amennyiben ez a megválasztottnál hiányoznék, annak utólagos megszerzése a megválasztástól számított 4 éven belül feltétlenül kötelező.

Magántanári képesítés birtokában nem lévő pályázók közül csak olyanok kérvénye vétetik figyelembe, kik szakbeli doktorok. Az 1904. évi VI. t.-cz. 109. §-a értelmében alkalmazhatók olyan egyének is, a kiknek az említett minősítések hiányzik ugyan, de tudományos irodalmi munkásságuk által tudományozásokban való képzettségüknek kiváló bizonyítékát adták.

A megválasztott tanár az 1894. évi XXVII. t.-cz.-ben szervezett országos tanári nyugdíjintézet jogosított és kötelezett tagja.

Javadalmazása: rendes tanári fizetés évenként 4800 korona, mely öt év után 5400, tíz év után 6000 koronára emelkedik; lakáspénz 840 korona, ötödéves korpótlék 400 korona, melynek összege azonban 2000 koronánál többre nem terjedhet.

Míg a megválasztott tanár meg nem szerzi az egyetemi magántanári képesítést, javadalmazása 4000 korona alapfizetés, 800 korona lakbér és öt ízben 200—200 korona korpótlék lesz.

A közvetlenül megelőzőleg rendes tanári minőségben közép, vagy főiskolánál eltöltött szolgálati idő a korpótlék, a főiskolánál eltöltött idő azonkívül fokozat szempontjából is beszámítatik; a nyugdíjra vonatkozólag a beszámításra az 1894. évi 27. t.-cz. rendelkezései az irányadók.

A nevezett tanári állásra csak református vallású egyének pályázhatnak.

A pályázati kérvények közhivatalban levők által felettes hatóságok útján, mások által közvetlenül (kellőleg felszerelve, életrajzi vázlattal, hatósági, orvosi bizonyítvánnyal, az irodalmi működést is feltüntető mellékletekkel ellátva) hivatalomba 1909. évi november hó 12-én déli 12 óráig nyújtandók be.

A megválasztott tanár székét 1910. évi február hó 1-én köteles elfoglalni; szakmájából vett székfoglaló értekezést később meghatározandó időben tart.

Debrecen, 1909. október hó 22-én.

Dr. Eröss Lajos
püspök.

Pályázat.

A hmvásárhelyi ref. egyházközség pályázatot hirdet egyházi segédlelkészi állomásra. Fizetése évi 1600 korona, havonkénti előleges részletekben. Lakása egy szoba, az egyház által bebutorozva. Kötelessége: a rendes lelkész felügyelete mellett az istenítiszteletek végzése, hetességi rend szerint. Vallástanítás az állami elemi ismétlő és ipariskolában az egyház által meghatározott órák számában, melyeknek egy része külön díjazással jár. Stóla nincs.

Ezen állomáshoz kötött részletes kötelességekről szóló kimutatás az egyház jegyzői hivatala által a pályázók kívánságára megküldetik.

Az állomás f. évi december hó 1-én elfogalandó.

Hódmezővásárhely. 1909. okt. hó 20-án.

Reform. Egyháztanács.

Pályázat.

A mártonfalvai (Szabolcs-megye) ref. egyház kántor-tanítói állására pályázatot hirdet.

Javadalom: 1. Kézpénz az egyháztól 400 korona, államtól: 600 korona, mindkettő havi előleges részletekben fizetve. 2. Lakás 2 szobával, egy előszobával, melléképületekkel, belső és külső kerttel. 3. Két öl tűzifa. 4. Ismétlő iskolások tanításáért a község pénztárából 100 korona. 5. Stóla. 6. Ha a községi faiskola kezelése reá bízatik, ezért 50 korona.

Kötelessége: 1. Isténítiszteleteken az éneklés vezetése harmóniummal. 2. Temetések vég-

zése. 3. I—VI. fiu osztályok vezetése egyházkerületi utasítás szerint és a fiu ismétlő tankötelesek tanítása heti 2 órán. 4. Kanonikus órákon és a lelkész akadályoztatása esetén a templomi istenítisztelet végzése.

Martonfalva Debrecenhez kocsin 2 órányira van. Vasuti állomása Vámospércs, honnan községünk hat kilométernyire van. Posta, távirtda, telefon helyben.

Pályázati felszerelt kérvények 1909. november 4-ig alulirothoz nyújtandók be. Választás november 7-én lesz. Állás választás után azonnal elfogalandó.

Martonfalva, (Szabolcs-megye) 1909. október hó 15.

Ajtay Jenő
ref. lelkész, iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A tizsaszentimrei református egyház egyik lemondás folytán megüresedett tanítói állására pályázatot hirdet.

Javadalom: 1. Lakás az egyháztól, értéke 200 kor: 2. Kézpénz évenként az Egyháztól 400 korona. 3. Fizetéskiegészítés az államtól évenként 600 kor., 4. 400 négyszögöl konyhakert, az Egyháztól. Törvényes korpótlék az államtól.

Ez összfizetésből levonandó ez évre az el-távozott tanító 2 hónapra kifizetett fizetése.

Kötelessége: azon osztály vagy osztályok vezetése, a tanterv szerint, a mely osztály, vagy osztályok az iskolaszék javaslatára a presbiterium által reá bíztnak. Jelenleg az első vegyes osztályt vezeti. Orgonázásban járatosak előnyben részesülnek.

Pályázati határidő 1909. november 1. Választás után az állás azonnal elfogalandó. Csak református vallásu, okleveles tanítók pályázhatnak. Pályázatok aluliroth iskolaszéki elnökhöz küldendők.

Tizsaszentimre, 1909. október 20.

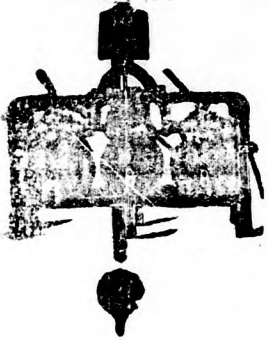
Kádár Antal
református lelkész, iskolaszéki elnök.

Felelős szerkesztő: **Dr. Ferenczy Gyula.**

Toronyórák

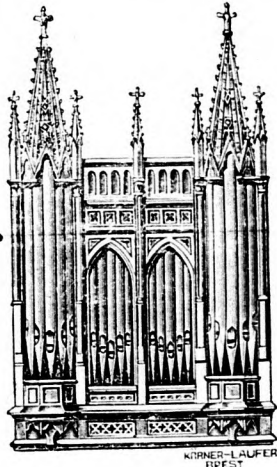
palota-, városházi-, gyári- és lak-
tanya berendezését a legelőnyöseb-
ben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =
Budapest, VII., Csömöri-u.
50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Csak első
díjakkal
kitüntetve.

Alapított
1907-ben.

A pécsi
orazágos
kiállításon
állami
aranyérem-
mel kitün-
tetve.

Alapított
1897-ben.

Angster József és Fia

P é c s.

Orgona- és harmoniumgyár

A budapesti bazilika nagy orgonájának építője. Ajánlják
kitünő hang- és erős szerkezetű légnymatu és elek-
tromos berendezésű

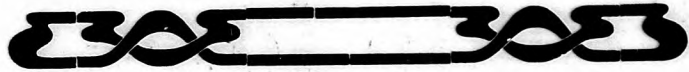
O r g o n á i k a t

a legjutányosabb árak mellett, művészi kivitelben. —
Raktáron kitünő hang

HARMONIUMOK minden nagyságban.

Elektromos fújtató készülékek.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

„PETÓFI“

ÖSSZES KÖLTEMÉNYEI.

Uj népies és ifjusági teljes kiadás. A
szövegét ellenőrizte és bevezetéssel ellátta:

Kardos Albert

a költő arcképével:

Rendkívül diszes aranyozott vászonfedelű kötésben.
Fedelén „PETÓFI“ aranyozott dombornyomású arc-
képével.

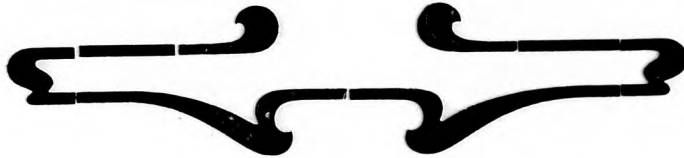
Á r a 2 korona 40 fillér.

Megrendelhető a kiadónál:

Hegedüs és Sándor

könyvkiadóhivatalában

D E R E C E N B E N.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s
kifogastalan munkát készít mindennemű könyvköté-
szeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* töme-
ges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben.

Szent Bibliát és emléklapokat

**különleges diszkötésben jubil-
leumokra.**

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony
adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szöszéken
vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását
vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számcs e
szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikke nézve azonnal szolgálók, —
számítások a különleges munkákhoz, — mint *Diszáblak, Emlék-
lap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletet
stylusban, levéltári okmánytartók.*

Szántó József papi-, uri- és egyenruhakészítő Hódmezővásárhely.

Az egységes reform. papi diszruha.

Az „Országos Lelkész-Egyesület” című hetilap 1909. május 1-sei számában cégemről megjelent ajánlási sorok.

A papi egyenruha dolgában az a kéréssem van lelkészársaimhoz, hogy az egyenruhát lehetőleg Szántó József Hódmezővásárhelyi szabómesterrel méltóztassanak készíttetni. Ezen ajánlatomat jó lélekkel, tapasztalásra alapítva teszem. Az én egyenruhamat Szántó ur próba nélkül készítette és pedig akként, szabása igazán nem hagy fenn semmi kivanni valót. A kelme finomságát tekintve is állíthatom, hogy a ruhát a Szántó ur által adott minőségben olcsóbban más szabó sem készítheti. De meg nagyon felek, hogy ha mindenféle mesterekkel készíttetünk, majd nagyon sokféle lesz a ruhánk vagyis nem lesz egyenruhánk. Azt természetesen nem tartom lehetőnek, hogy a konkurenciából mindenkit kizárjunk: de azt legyen szabad kérnem, hogy nagyon megválasszuk a mestert és lehetőleg Szántóval készíttessünk: aki mellett szakavatott és a pusztán levelbeli megrendeléssel próba nélkül is előállítási kepessegen kívül az is beszél, hogy már eddig is sokat aldozott a ruha stilszerű előállításának előkészítése által kitűzött célunkert. Legujabban egy teljes papi egyenruhát ajándékozott egyesületünknek, amelyet az ugyancsak általa ajándékozott üvegszekrényben a debreceni főiskola muzeumában helyeztünk el, mint az O. R. L. E. tulajdonát s egyik alkotásának látható bizonyosságát.

Dr. Baltazár Dezső
elnök.

Egy ilyen általam készített teljes disz papi öltöny (minta-öltönyt a debreceni akadémia muzeumában van elhelyezve, melynek kivitele szerint egyformán készülnek az általam szállítandó ref. papi egyenruhák amiért a megrendelésekhez feleslegessé tettem a szövetminták előzetes küldését és a hosszadalmas levelezéseket. Fenti ruhákat készíttetni óhajtó érdeklődőknek bővebb felvilágosítást, ez ügyben képes árjegyzékeket mértékvételi magyarázattal ingyen és bérmentve küldök.

Teljes tisztelettel

Szántó József

papi-, uri- és egyenruha szabó.

Telefon 292.

Telefon 292.

**Központi
drogueria**
Debrecenben, Piac-utca (Városház-épület)

Gazdasági és gyártelepek részére előírás szerint berendezett mentőszekrények, kötszerek, desinficiálószeresek Creolin, Carbol, mindennemű állatgyógyászati cikkek és műszerek. Sertés és marha tápporok és Fluidek nagy raktára, ugyszintén nagy választék mindenféle gummia r u k b a n s é r v k ö t ő k b e n , valamint fényképészeshez szükséges vegyszerekben.

Telefon 292.

Telefon 292.

MÜHLE VILMOS

cs. és kir. udvari szállító

TEMESVÁR.

Mag-, Növény-, Rózsa- és Fa-
Nagytenyészetek.

(Növelési terület 94 hold.)

Világkivitel

A legjobb magvak. A legnemesebb
csemetefák. A legszebb diszfák,
cserjék, rózsák, fenyők.

Kertészeti kézikönyv dilettánsoknak.

Dus főárjegyzék ingyen

Nyomatott a Debr. Prot. Lap könyvnyomdájában.

TÓTH GYULA

Debrecen, Piac-utca 20.

Budweisi és honi gyártmányu porcellán, valamint Meidinger köpeny és öntött

vaskályhák.

Minden szerkezetü vas- és porcellánburkolatu konyhák. Multiplicator hőfejlesztő kályhabetétek, vadászfegyverek és felszerelések, revolverek, hüvelyek és töltények

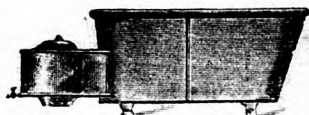
Lőporáruda.

Ujdonság! Browning-rendszerü ismétlő fegyver

190. minta.

Szén- és fakosarak, melegvédők, fürdőkádak, vasbutorok, gyermekszékek és kocsik, mosdókészletek, fényezett konyhafelszerelések, gépmangorlók és faesarak, gummi átvonattal

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

baktai EGRY FERENCZ

Pozdeck és Thury utóda.

Kisgejőczön

Ung megye

Alapítva 1793-ban.

Budapesten

VI. Lehel-u. 8/a.

Alapítva 1847-ben.

Harangöntőde.

Készíték Budapesti és kisgejőczi műhelyemben minden nagyságu és hangu harangokat a kivánt összhangban, a legnagyobb felelőség mellett. Felszerelve új modern forgatható vaskoronával, amelyek elmés szerkezetüknél fogva a tornyot megóvják a rázkódástól, és a harang tartósságát is beláthatlan időre biztosítják. Emellett könnyü járatuknál fogva egy ember által egyszerre több harang is huzható. Készíték vasharanglábakat, álló vagy fekvő szerkezetben a legszebb és legjobb kivitelben.

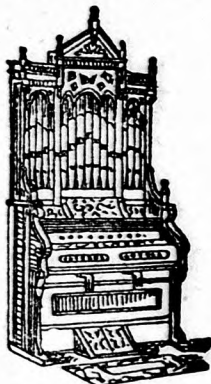
Nagyobb harang öntetett általam Kisgejőczön közel egy ezer darab, és budapesten 1650 drb. felszerelve Budapesten az európai híru Pozdech-féle vaskoronákkal és Kisgejőczön a saját találmányu szabadalmazott koronákkal, amelyekért igen sok kitüntetést (külföldön is) és elismerő iratot kaptunk. Hajdú és Biharvár-megyék területén a következő egyházak kaptak harangokat: u. m. Hajdunánás, Hajdudorog, Hajduböszörmény, Hajduhadház, Hajduszoboszló, Balmazújváros, Püspökkladány, Nádudvar, Debreczen, Mikepércs Derecske, Bagamér, Báránd, N. Várad, N. Szalonta, N. Bajom, N. Léta, N. Szántó, Berettyóújfalú, Ér-Diószeg, Ér-Endréd, Érmihályfalva, Ér-Hatvan, Biharpüspöki, Kismarja, Mezőkeresztes, Csermő, Füzeg yarma, Mezőgyán, Mezőkövesd, Pocsai, Gálos petri, Fiszavalk, Fiszalucz, Arpád, Erdőgyarok, Hosszupálvi, Biharlőszeg Feketebátor, Szakál. stb.

Harmonium.

vásárlók ne mulasszák el, mielőtt Harmoniumot vesznek

Reményi Mihály

a magyar királyi Zene Akadémia házi hangszer készítőjétől, legújabb Harmonium árjegyzékét kérni, melyet ingyen és bérmentve küld Reményi Harmonium osztálya. Budapest, Király-u. 58. szám.

Ezen választók a legjobb iskolai és templomi használatra készült valódi

Aeol harmoniumok-

ban, melyeknek hangja teljesen az Orgona hangjával.

Zongorák, Pianinók

a legolcsóbbtól a legfinomabbig a legolcsóbb gyári áron.

Király balzsam Köszvény és csusz ellen.

☉ ☉ Legujabb gyógyszer. ☉ ☉

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. Király-balzsam készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény**nél **csuznál** továbbá meghűléseknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanításra 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 5 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást csak a **Hajdusági pedrót!!** híres mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszarvu“ gyógyszer-tára a hol mindnn bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek eredeti árakban szerezhetők be.

Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és ércöntődéje, szivattyugyár

ARAD, RÁKÓCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja cs. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% súly és ármegetakarítás éretik el. Kitűnő jó hang és tartóságaért több évi jótállás. Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen lódítható vas harang fölszerelések, melyekkel egy ember több harangot húzhat és tűzmentes vas-árványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre ala kítását, avagy azoknak csekély fölülfizetés mellett új harangokkal való fölszerelését.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel kitüntetve.

Nyomatott a Debreceni Protestáns Lap könyvnyomdájában.

ORGONA !!

Nagyváradon, fő-utca 51/15.

UJ ORGONÁKAT

készíték a legujabb pneumatikus csőrendszer szerint, golós-ládával. Biztos működéséért még a legnedvesebb templomban is kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzelhető könnyedségű játszás-móddal birnak és mindamellett az egyes sipok a leggyorsabb játszás mellett is **precizen** azonnal megszólalnak. Elválalok továbbá

régi orgonákat átalakítás, javítás és hangolás a legjutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona készítő.

Orgona és Harmonium gyár

Gőzerő hajtás és saját villamos világítással berendezve.

Országh Sándor és Fia

cs. és kir. udvari szállító

RÁKOS-PALOTA, Budapest mellett.

Az 1885. évi országos kiállításon „nagy diszoklevéllel“ (első díj) és „Ferenc József lovagrenddel“, az 1904. évi veszprémi kiállításon „arany éremmel“ (első díj), az 1906. évi kassai kiállításon „diszoklevéllel“ (első díj) kitüntetve, azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés.

Ajánlják kitűnő hangú és szerkezetű, főleg a legujabb légnymatu (pneumatikai) orgonákat, melyek rendkívül könnyű játékmód és a változatok egyszerű kezelése mellett, az időjárás minden viszontagságának ellenállnak. Szolid munka és jutányos árak. Kisebb orgonáink készletben vannak. Eddig 700-nál több új orgona lett szállítva. Raktáron kitűnő hangú harmoniumok minden nagyságban. Harmiumok tetszésszerű rajz és változat összeállítással rendelésre készülnek.

Arjegyzék és részletes tervezet kívánatra díjmentesen küldetik.